

Az ablativus absolutus *használata a magyar krónika 11–12. századi szövegegységeiben**

Bevezetés

Kristó Gyula 1994-ben fogalmazta meg azt a tézisét, mely szerint a magyar krónika 11–12. századi eseményeket elbeszélő része a 13. század elején újabb átszerkesztésen esett át, s így a ma ismert krónikaszöveg egy szerző munkája. A neves történész lexikai és frazeológiai vizsgálatok eredményei alapján következtetett erre a megállapításra.¹ Kristó Gyula állítását a szöveg nyelvi elemzésével szeretném a későbbiekben megerősíteni, vagy megcáfolni. Az Árpád-kori krónikarészen elvégzett nyelvi elemzés, amely a szövegrészben az *accusativus cum infinitivo* és a *nominativus cum infinitivo* használatát vizsgálta, kimutatta, hogy a magyar krónika, hasonlóan Szent István nagyobbik legendájához és az Anjou-kori krónikafolytatáshoz, igazodik a klasszikus nyelvi normákhoz. Azonban az említett krónikarészlet mégis tartalmaz kettő olyan egységet, amelyek három vagy több krónikafejezetből állnak, és markánsan középkori nyelvhasználat jellemző rájuk.² Ezek a több fejezetből álló részek, illetve a 139. fejezet olyan helyeken olvashatóak,³ amelyekről a korábbi kutatások (Pauler Gyula,⁴ Csóka J. Lajos,⁵ Kristó Gyula,⁶ Szovák Kornél,⁷ Thoroczkay Gábor⁸) is azt feltételezik, hogy későbbi betoldások. Úgy vélem a fent említett szerkezetek használatára irányuló nyelvi vizsgálat is megerősítette ezt a véleményt. A következőkben egy szintén

* Köszönet illeti Körömdi Tamást, aki értékes megjegyzéseivel külső lektorként hozzájárult a tanulmány megszületéséhez.

¹ Kristó Gyula: *A történeti irodalom Magyarországon a kezdetektől 1241-ig*. Budapest, 1994.

² Benei Bernadett: Egyes igeneves szerkezetek használata a magyar krónika 11–12. századi szövegegységeiben. In: Gál Judit – Kádás István – Rózsa Márton – Tarján Eszter (szerk.): *Micae mediaevales IV. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról*. Budapest, 2015. 33–43.

³ Salamon és a hercegek Dezső püspök közvetítésével békét kötnek: 97–99.: SRH I. 361–364; a mogyoródi csata leírása, Szent László látomása, I. Géza megkoronázása: 122–126.: SRH I. 391–398.

⁴ Pauler Gyula: *A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt I-II*. Budapest, 1899². II. 610–611.

⁵ Csóka J. Lajos: *A latin nyelvű történeti irodalom kialakulása Magyarországon a XI–XIV. században*. Budapest, 1967. 528., 559., 554., 549–551., 544., 560.

⁶ Kristó Gy.: *A történeti irodalom*.

⁷ Szovák Kornél: Szent László alakja a korai elbeszélő forrásokban (A László-legendá és a Képes Krónika 139. fejezete forrásproblémái). *Századok*, 134 (2000) 1. 115–145.

⁸ Thoroczkay Gábor: *László király szentté avatása*. (szerzői kézirat)

gyakori nyelvi szerkezet, az *ablativus absolutus* krónikabeli használatát fogom megvizsgálni. Először ismertetem a *participium absolutum* klasszikus nyelvi normáknak megfelelő használatát, majd bemutatom, hogyan használták a szerkezetet a középkorban. Bár a kézenfekvő az lenne, hogy jelen írásban a krónikában az *ablativus absolutus* használatát a mellékmondatok vizsgálatával együtt tárgyaljam, a kutatásban azonban még nem tartok ott, hogy ezt megtehessem, így az összehasonlítás alapjául más magyarországi középkori latin szövegeken végzett grammatikai-szintaktikai vizsgálatok eredményei szolgálnak, amelyek alkalmasak a krónika szövegével való összehasonlításra. Tanulmányom kérdésfelvetése az, hogy vajon az *ablativus absolutus* használata a forrásban megerősíti, illetve megcáfolja-e a krónika szerzőjével, valamint az esetleges krónikaátszerkesztéssel kapcsolatos nézeteket.

A klasszikus nyelvi normáknak megfelelő használat

A *participium absolutum*, hasonlóan az *accusativus* és a *nominativus cum infinitivó*hoz, mellékmondatot tömörítő funkciót töltött be. Ötféle mellékmondatot rövidíthettek vele: okhatározóit, időhatározóit, módhatározóit, feltételest vagy megengedőt. A szerkezet egy főnévből vagy egy azt helyettesítő névmásból, és egy participiumi alakból áll, mindkét összetevője nemben, számban és esetben egyeztetve. A participiumi alak kétféle lehet: *participium imperfectum activi*, illetve *perfectum passivi*, attól függően, hogy a szerkezettel kifejezett cselekmény egy- vagy előidejű-e a főmondati állítmányhoz képest. Az *ablativus*ban álló alany nem fordul elő a főmondatban, és ahogyan a szerkezet nevében is szerepel, formailag független a főmondatától. Az *ablativus absolutus* *mancus* egy hiányos szerkezet, mivel nélkülözi a participiumot, azonban ez csak egy esetben fordulhat elő: akkor, ha a létige *participium imperfectum activijének* kellene szerepelnie benne (pl. *Caesare vivo*). Az *ablativus absolutus*hoz hasonló funkcióval rendelkező *nominativus absolutus* és *accusativus absolutus* a késő latin nyelvhasználatban tűnt fel először. Ezekben a konstrukciókban mindkét összetevő vagy alanyesetben, vagy pedig tárgy esetben áll. Az *ablativus absolutus*hoz képest kevesebbszer fordultak elő, általában a beszélt nyelvhez közelebb álló, nem irodalmi szövegekben.⁹

Az *ablativus absolutus* középkori használatának jellegzetességei

Az *ablativus absolutus* a középkori latin nyelvben fölöttébb gyakori volt, és leginkább a hagyományos értelemben alkalmazták. Ennek az volt az oka, hogy a szerkezet használata bizonyos középkori teoretikusok szerint kifejezetten ajánlott volt, méghozzá a *brevitas* céljából.¹⁰ Az *ablativus absolutus* szerkezetek szabályoktól eltérő használata az

⁹ Peter Stotz: *Handbuch zur Lateinischen Sprache des Mittelalters*. I–V. München, 1998. IV. Band: *Formenlehre, Syntax und Stilistik*. 246.

¹⁰ Uo. 261.

egyres írók nyelvi kompetenciáinak egyfajta mérőeszközeként szolgálhat. Ahogy ez már az ókorban bizonyos körülmények között is lehetséges volt, a középkorban is abban az esetben használták meglehetősen gyakran az *ablativus absolutust*, amikor az *ablativusban* álló főnév vagy névmás a főmondat alanyára utalt. Gyakran előfordult, hogy az *ablativusban* álló névszó megegyezett a főmondat tárgyával. Például: *congregato omni populo [...] interrogavit eos.*¹¹ Előfordult, hogy a mondatban nem nevezték meg névmással önállóan a tárgyat, hanem azt az *ablativus absolutusból* kellett kiszűrni. Például: *destructis omnibus his locis hicque (eos/ea) mutavit in melius.*¹² Az *ablativus absolutusban* álló kifejezés gyakran részes esetben álló főnévvel vagy névmással kapcsolódott a főmondati állítmányhoz. Például: *abiit Reinardus, fratre relicto nil absens (sc. ei) misit.*¹³ A későókori latinban „takarékoskodtak” az *ablativus-szerkezet* alanyával, ha azt könnyen ki lehetett egészíteni az egész mondat értelmétől függően. A késő antik mintákat követve ez a jelenség a középkorban is előfordult. Például: *respondentibus 'etiam' ostendi sibi expostulat.*¹⁴

Előfordul, hogy az *ablativus absolutus* participiális eleme egy semleges nemű *participium perfectum*. Ilyen esetekben tárgyatlan ígéről van szó, például: *valedicto recessit,*¹⁵ azaz „miután búcsút vett, távozott”. Előfordul, hogy ilyen esetben *accusativus cum infinitivo*, illetve egy kötőszavas mellékmondat kapcsolódik hozzá, például: *is cum diaconum vidisset, cognito, quod esset Romanus,* azaz „amikor meglátta a diakónust, tudta, hogy az római volt.”¹⁶ Mint az utóbbi példából is látható, gyakran szerepelnek ebben a semleges *participiumi* pozícióban értesülést, érzékelést kifejező igékből képzett alakok: *audito, cognito, viso*. Ezekre az Árpád-kori krónikarész is sok példát szolgáltat: *rex Aba his auditis intellexit, quod* (326,14.)¹⁷ *quo viso dixit Erney* (389,29.):¹⁸ *hiis itaque cognitis Gebarth episcopus festinanter fugit* (348,14.)¹⁹ A középkori szövegekben az *ablativus absolutus mancus* meglehetősen ritkán fordult elő a klasszikus szövegekhez képest. A krónika vizsgált szöveghelyeiben egyszor sem találkozhatunk ezzel a szerkezettel.

A középkori magyarországi latin szövegeken végzett eddigi vizsgálatok eredményei

Az Anonymus *Gesta Hungarorum*ának nyelvezetét vizsgáló Mészáros Ede az *ablativus absolutus* használatával kapcsolatban megállapította, hogy a névtelen jegyző gyakran alkalmazta a szerkezetet, ami sokszor *participium relativummal* vegyesen fordult elő,

¹¹ Uo. 262.

¹² Uo.

¹³ Uo.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo. 262–263.

¹⁷ SRH II. 326.

¹⁸ Uo. 389.

¹⁹ Uo. 348.

mint például *et montem ascendentes et visa pulchritudine terre Pannonie nimis leti facti sunt; superatis omnibus gentibus prememoratis felici victoria fruentes ad propria regna revertuntur*. Vannak olyan esetek, amikor Anonymus – Mészáros Ede szavával élve – meglehetősen pongyolán fogalmazott. Például: *Almus [...] facto impetu* (= mielőtt a támadás megindult volna!).²⁰

Körmenyi Tamás szerint a Szent Istvánról szóló *Nagyobb legenda* szerzője ragaszkodott a klasszikus grammatika előírásaihoz, bár nyelvezete pallérozott, mégis sokszor egyhangú. A legenda szövegében 43 *ablativus absolutus* fordul elő, amik kizárólag idő-, ok- vagy módhatározó kifejezésére szolgálnak, a szerző egyszer sem tömörített vele feltételes vagy megengedő alárendelést.²¹ Fontosabbnak tartotta a *participium absolutusok* aktív vagy passzív jelentéstartalmát imperfekt vagy perfekt mivoltuknál. Többször előfordul, hogy az egyidejű cselekvések rögzítésére előidejű *participium perfectumból* képzett igeneves szerkezetet használ. Jól látszik, hogy a szentéletraaj írója nem volt tisztában az álszenvedő igékből képzett befejezett melléknévi igenevek aktív jelentéstartamával. Egy esetben figyelmen kívül hagyta a klasszikus grammatika szabályától, és formailag szabálytalan *ablativus absolutust* képez, a *participium imperfectum* eredeti, *-i* végződésű *ablativusával* (*tempore sue predestinationis iam instanti*).²² Megállapítható, hogy a *Nagyobb legenda* szerzője magabiztosan használja e participiális szerkezetet, azonban az *ablativus absolutusok* sablonosan kialakítottak és szűk jelentéstartamot hordoznak.²³

Jutai Péter a *Szent Imre-legenda* nyelvezetének elemzését végezte el szakdolgozatában. A legenda szerzője arra törekedett, hogy az *ablativus absolutussal* kifejezhető mellékértelmek közül a lehető legtöbbet beépítse szövegébe. Így a szerkezetek között találhatunk idő-, mód- és okhatározói mellékértelműeket, egy- és előidejűeket egyaránt.²⁴

Az *Anjou-kori krónikafolytatás* nyelvezetét Somogyi Szilvia vizsgálta. A krónika 181–191. fejezeteiben a klasszikus grammatikai szabályoknak megfelelő 14 *ablativus absolutus* található. A legtöbb esetben az *ablativus absolutus* időhatározásra szolgál, a szerző élettel, illetve halállal kapcsolatos jelentésű igékből képezte azokat (például: *vivente adhuc Ladislao rege* 186.475; *postea mortuo rege* 188.479). A 192–196. fejezetekben 11 alkalommal fordul elő *ablativus absolutus*, viszont egyik sem fejez ki életet vagy halált, hasonlóan a 206–209. fejezetek 8 és az annalista rész egyetlen *ablativus absolutusához*.²⁵

²⁰ Mészáros Ede: A magyarországi középkor latinság főbb szabályai. V. *Műhely* (1939) 1–2. 16.

²¹ Körmenyi Tamás: Szent István király *Nagyobb legendájának* nyelvezete. *Fons*, 10 (2003) 1. 88.

²² Uo. 89.; Stotz, P.: *Handbuch*, IV. 261–263.

²³ Körmenyi T.: Szent István király, 90.

²⁴ Jutai Péter: A Szent Imre-legenda. Nyelvészeti elemzés. 2005. [szakdolgozat] 35.

²⁵ Somogyi Szilvia: A XIV. századi krónikakompozíció Anjou-kori folytatásának nyelvezete (A budai minorita krónika latin nyelve). *Fons*, 18 (2011) 2. 229.

Az Árpád-kori krónikarész *ablativus absolutus*-használata

Az Árpád-kori krónikarész vizsgált 103 fejezetében összesen 181 *ablativus absolutus* található, amelyek arányosan oszlanak el a szövegben. Bár nem minden fejezet tartalmazza a szerkezetet, egy *ablativus absolutus* tartalmazó fejezetet egy esetben sem követ háromnál több olyan fejezet, amely nem tartalmazza a szerkezetet.

A krónika szerzője időhatározói: *postmodum vero congregato exercitu* (313,9.),²⁶ *mane igitur facto* (339,2.),²⁷ *Hungari ergo capta civitate* (373,29.),²⁸ módhatározói: *hiis itaque taliter ordinatis cesar* (333,16.),²⁹ *abiectis clipeis fugerunt* (351,3.),³⁰ *cervice fracta mortuus est* (432,20–21.),³¹ valamint okhatározói mellékmondatokat: *Deo sic volente captus est* (348,7–8.),³² *Bohemis ad conflictum venire non audentibus* (365,14–15.)³³ tömörített a szerkezettel.

A szövegben találhatunk példákat feltételes mellékmondatok tömörítésére is: *non posse regnare [...] nisi fratre suo Bela extincto* (353,15.);³⁴ *si ita est, talibus militibus repugnantibus non recuperabis regnum* (399,15.).³⁵ Megengedői mellékmondatot azonban egyszer sem tömörített a szerkezettel. A szöveg nem tartalmaz *ablativus absolutus mancust*, amely jelenség jellemző a korszak latinságára. Egy esetben a középkori latinban elterjedt *existo* igéből képzett *participiumi* alak adja a szerkezet igeneves összetevőjét: *ducibus ibidem existentibus ecclesia combusta est* (363,6.).³⁶

A leggyakrabban az étellel-halállal kapcsolatos tudósítások: *vivente Sancto Stephano rege* (317,12.),³⁷ *eo mortuo* (319,26–27.),³⁸ *eodem mox ibidem interfecto* (368,9–10.),³⁹ a diplomáciai tárgyalások: *consilioque habito* (337,5–6.),⁴⁰ *roborate federe pacis* (378,9.),⁴¹ a háborúk: *commisso igitur proelio inter utrumque* (332,1.),⁴² az értesülések: *his auditis contristatus est rex* (359,33.),⁴³ *illi hoc viso* (340,36.),⁴⁴ és a vallásos cselekmények leírá-

²⁶ SRH II. 313.

²⁷ Uo. 339.

²⁸ Uo. 373.

²⁹ Uo. 333.

³⁰ Uo. 351.

³¹ Uo. 432.

³² Uo. 348.

³³ Uo. 365.

³⁴ Uo. 353.

³⁵ Uo. 399.

³⁶ Uo. 363.

³⁷ Uo. 317.

³⁸ Uo. 319.

³⁹ Uo. 368.

⁴⁰ Uo. 337.

⁴¹ Uo. 378.

⁴² Uo. 332.

⁴³ Uo. 359.

⁴⁴ Uo. 340.

sakor: *cantatis igitur matutinis* (382,12–13.),⁴⁵ *celebrataque missa, omnibus rite peractis* (402,25–26.)⁴⁶ fordul elő az *ablativus absolutus*.

A szöveget a könnyebb áttekinthetőség végett öt egységre tagoltam, ugyanúgy, ahogyan ezt az *accusativus cum infinitivos* és a *nominativus cum infinitivos* szerkezetek vizsgálatakor tettem korábban: Szent István, Orseolo Péter, Aba Sámuel uralkodása; I. András és I. Béla uralkodása; Salamon és a hercegek viszálya, I. Géza és Szent László uralkodása; Könyves Kálmán és II. István uralkodása; Álmos-ági királyok. Ezen egységek mindegyike tartalmaz *audioval* és *colligoval* képzett *ablativus absolutus*okat. Ezek azonban sablonos kifejezések, amelyek bármelyik történeti szövegben előfordulhatnak, ezért nem bizonyítják azt, hogy egy szerző munkája lenne a ma ismert krónikaszöveg. Érdekes viszont, hogy vannak stilisztikailag szépen megkomponált *ablativus absolutus*ok a szövegben, ami azt jelenti, hogy a szerkezet két összetevője, mintegy keretet alkotva, közre fogják a további bővítményeket. Erre több példát is szolgáltat a krónika szövege, sőt mind az öt egységben szerepelnek stilisztikailag értékesebb szerkezetek:

1. egységből: Aba vero **congregato** Hungarorum **exercitu** (325,6–7.)⁴⁷
Petro itaque per fugam de manibus Hungarorum **elapso** (325,10–11.)⁴⁸
Petro rege cum presidio suorum in Hungaria **relicto** (333,17.)⁴⁹
2. egységből: **regalibus** itaque **nuptiis** iuxta fluvium Morua **celebratis** (351,16–17.)⁵⁰
federibus pacis firmiter **roboratis** (351,17–18.)⁵¹
completo regni sui **anno tertio** (360,16–17.)⁵²
3. egységből: **Bohemis** ad conflictum venire non **audentibus** (365,14–15.)⁵³
plurimis eorum ibidem in ore gladii **prostratis** (371,7–8.)⁵⁴
residuis autem eorum in captivitate **subactis** (371,8–9.)⁵⁵
manibus itaque regis et ducum in fidei pignus **extensis** (374,11–12.)⁵⁶
multis ex eis **interfectis** (396,22–23.)⁵⁷
nunc **hiis**, nunc **illis fugientibus** et diu sine vulnere **certantibus** (398,28.)⁵⁸

⁴⁵ Uo. 382.

⁴⁶ Uo. 402.

⁴⁷ Uo. 325.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ Uo. 333.

⁵⁰ Uo. 351.

⁵¹ Uo.

⁵² Uo. 360.

⁵³ Uo. 365.

⁵⁴ Uo. 371.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo. 374.

⁵⁷ Uo. 396.

⁵⁸ Uo. 398.

4. egységből: **accersito** Polonorum et Hungarorum **consilio** et **auxilio** reversus est (426,33.)⁵⁹
 5. egységből: **ascito** Rutenorum Polonorumque **auxilio** (448,7–8.)⁶⁰

A krónika szerzőjénél vagy szerzőinél több esetben is kimutatható az *ablativus absolutus* halmozott használata.

1. egységből: **omnibus pompis** mundane glorie **calcatis** et temporali regni **dyademate deposito** (318,20–21.)⁶¹
missis muneribus, data quouq̄ **fide**, quod [...] (328,9.)⁶²
accepta a duce **licentia**, **Bela** fratre suo ibidem **relicto** (336,3–4.)⁶³
2. egységből: **relictis tentoriis** et **clipeis** et **universis supellectibus suis abiectis** (350,27–28.)⁶⁴
regalibus itaque **nuptiis** iuxta fluvium Morua **celebratis** et **federibus** pacis firmiter **roboratis** (351,16–18.)⁶⁵
omnibus Teutonicis ibidem **interfectis** et **ducibus** eorum **comprehensis** (357,5–6.)⁶⁶
3. egységből: rex igitur et gloriosi duces fere **omnibus paganis interfectis** et **omnibus Christianis** a captivitate **liberatis** (369,9–10.)⁶⁷
plurimis eorum ibidem in ore gladii **prostratis**, **residuis** autem eorum in captivitate subactis (371,7–9.)⁶⁸
 post hec **collectis exercitibus, nunciis** frequenter **missis** tandem rex et dux venerunt Strigonium (378,4.)⁶⁹
militibus suis interfectis et **ipsis** graviter **vulneratis** (391,17–18.)⁷⁰
celebrataque missa, omnibus rite **peractis** precipit rex (402,25–26.)⁷¹
4. egységből: -
 5. egységből: **quo regnante** regina Elena **habito consilio** (446,24.)⁷²

⁵⁹ Uo. 426.

⁶⁰ Uo. 448.

⁶¹ Uo. 318.

⁶² Uo. 328.

⁶³ Uo. 336.

⁶⁴ Uo. 350.

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Uo. 357.

⁶⁷ Uo. 369.

⁶⁸ Uo. 371.

⁶⁹ Uo. 378.

⁷⁰ Uo. 391.

⁷¹ Uo. 402.

⁷² Uo. 446.

Amint a példákban látható, a negyedik egység kivételével minden további egység tartalmaz legalább egy olyan szöveghelyet, ahol megfigyelhető a *participium absolutum* halmozása. A fent ismertetett keretes szerkezetek, valamint a szerkezethalmozás alapján talán lehetne egy szerzőre következtetni, de véleményem szerint ez még kevés ennek bizonyítására.

Összegzés

A vizsgált krónikarészben található *ablativus absolutusok* nagyrészt illeszkednek a klaszszikus latin grammatika szabályaihoz. Bár az egész szövegtörzset behálózzák a *hoc audito* és *collecto exercitu* típusú *ablativus absolutusok*, viszont ezek a szerkezetek már-már szófordulatként jelennek meg a vizsgált szövegrészekben, sablonosak és bármelyik középkori latin nyelvű szövegben előfordulhatnak, így nem alkalmasak a szerzőség kérdésének tisztázására. Talán a fentebb bemutatott, stilisztikailag értékesebb, keretes *ablativus absolutus*-szerkesztés, valamint a szerkezethalmozás igazolhatná az egy szerzővel kapcsolatos nézeteket, de ez az állítás gyenge lábakon áll. Kijelenthetjük tehát, hogy az *ablativus absolutusok* vizsgálata negatív eredményt hozott a szerzőség, a szöveg egysége szempontjából, illetve az esetleges átszerkesztésre vonatkozóan. Jelen megfigyeléseinkből tehát az szűrhető le, hogy a negatív eredmény is eredmény, így a szöveg további alapos grammatikai-stilisztikai vizsgálata szükséges a Kristó-tézis megítéléséhez. Ennélfogva a *gerundiumok*, *gerundivumok*, kötőszavak és mellékmondatok használatára irányuló vizsgálatok még szolgáltathatnak eredményeket.

**THE USAGE OF THE ABLATIVUS ABSOLUTUS IN THE
PARTS OF THE HUNGARIAN CHRONICLE
REFERRING TO THE ELEVENTH AND TWELFTH CENTURIES**

The study aims at confirming Gyula Kristó's presumption on the sole thirteenth-century authorship of the so-called Hungarian Chronicle. After providing a study of the medieval usage of the *ablativus absolutus*, I highlight the relation of medieval Latin texts from Hungary to this particular grammatical construction. The *ablativus absolutus* constructions found in the Hungarian Chronicle are in accordance with classical grammatical standards. However the text of the chronicle is dotted with structures such as *hoc audito* and *collecto exercitu*. These rather stereotypic structures do not enable us to answer the question of authorship. Perhaps the stylistically more valuable framed *ablativus absolutus*-structures and construction-accumulation could support the theory on being only one author, but this is only a weak argument. The analysis of the *ablativus absolutus* structures yielded no firm conclusions regarding the authorship or possible redactions of the chronicle. What is presented here provides some light on the issue for which further grammatical and stylistic analyses are required.

Keywords: *ablativus absolutus*, medieval Latin, Hungarian Chronicle, grammatical analysis